

oprosti mi! Kristus mu podá roko in ga potegne k sebi na breg. Ali zdaj mi hodi na misel še jedna pripovedka, v kateri krivca niti voda ni mogla prisiliti, da bi povedal resnico. Ker se čuha moja zdaj mirno pase in vidim, da Vas blebetanje moje ne žali in ne dolgočasi, moram Vam razložiti tudi to burko, dasi nekateri ljudje mislijo, da ni vse res. Meni je to malo mari. Take reči prodajam v isto ceno, kakor sem jih kupila. Če so sim ter tja kaj črvive, naj se otrebijo. Kar ni za nič, naj se zavrže; dobro blago pa naj se shrani in porabi. Tamkaj pod goro za mihovskim gradom je pasel pastir Tinček drobnico. Bil je menda že dobro odrasel, ker otrokom še ne rojijo po glavi taki obadi kakeršni so njemu. Tinček je ugledal na paši gizdavo grajsko gospodično in se vánjo, kakor pravimo, zatelebal. Stopil je k nji in ji rekel: Gospodična, jaz Vas ljubim. Prosim Vas, vzemite me za najzadnjega svojega služabnika, da Vas bom smel slednji dan videti in čestiti. Gospodična mu odgovori porogljivo: Dokaži, da me ljubiš. Lézi v to-le lužo, da si ne bom oblatila novih svojih čeveljčkov. Pokoren ti zapovedi, leže Tinček v mlako. Gospodična stopi nánj in pride s čistimi čeveljčki na óno stran luže. Zdaj se obrne in zagrohota: Poberi se, podgorski butelj, jaz te ne maram. Fant se bridko zajoka in odide v hosto, da bi se obesil. Ko si je iskal pripravne veje, prikaže se mu star romar, črnošolec in ga vpraša, kaj namerava. Pastir mu pové vse na tanko, kaj in zakaj. Črnošolec pa se zasmee: Ali ne veš, kaj pravi naš pregovor: Bolje je obupati, nego v vodo skočiti. Obesiš se lahko, če te bo volja tudi pozneje. Za zdaj pa menim, da bo bolj pametno, ako mi se pridružiš in si greš iskat z mano denarcev, s katerimi se dobí in premaga vse, najprej pa žensko srce. Berača se brani vsako dekle, tudi kmetica, nikar gospodična. Če nama posluži dobra sreča in najdeva kakov zaklad, dobil si boš lahko ljubice, kolikor in kakeršnih boš zaželel. Videl boš, da ti se bo prišla ta mogočna Mihovljanka, ki te zdaj prezira, kar sama ponujat. Tinček se zamisli, izpámetuje in velí starcu: Ti si moder mož, vzemi me s seboj.

(Dalje prihodnjič.)

Pisma iz Zagreba.

Piše Jos. Starè.

IX.

Lep je vaš Zagreb, le okolice nič nima“, rekel je Slovenec, ki je posetil svojega prijatelja v Zagrebu, pa nikdar ni prišel dalje od Ilice, kjer se je ves dan vrtel in kratkočasil v gneči dohajajočih in odhajajočih ljudij.

„Okolice da nima?“ čudi se prijatelj in mu zavrne: „Saj to niti mogoče ni; vsako mesto ima okolico, in ne vém, kako bi si sploh mislil stvar, da ne bi bilo ničesar okoli nje.“

„Ne tako,“ popravlja tovariš, „hotel sem le reči, da okoli Zagreba nimate sprehodov, kjer bi se človek pod košatim drevjem hladil ter se naužil zdravega, čistega zraka; a če se ozrem doli proti Savi, ne vidim drugega, nego ravno, ravno polje, in le prav nizko hribovje je nekako zarobilo široko obzorje, ob katerem bi si oko moje želelo v nebo kipečih gorâ z golimi vrhovi.“

„Pozna se ti, da si planinski sin,“ pravi na to prijatelj, „ali priroda je povsodi lepa, in Arabec ravno tako opeva njeno krasoto v puščavi, kakor Bramanec pod himalajskimi gorâmi. Toda kakor človeku treba pridne vaje, da se nauči iz knjig čitati, tako se mora njegovo oko tudi še le privaditi, da zna čitati iz vélike knjige božjega stvarjenja, ki nam podaje zmerom novega branja in katere še nobeden modrijan ni do kraja pročitâl. Privaditi se moraš našim krajem in videl boš mnogo prirodnih krasot. Sicer pa niti na Hrvaškem ne pogrešaš goratega svetâ, in prav čarobnih dolin in kotlin najdeš med njim, če tudi jih ne zagrâjajo taki velikani, kakeršni stojé okoli očaka Triglava. In ravno zagrebška okolica je tako prijazna, in — rekel bi — vesela, da je malo takih.“ —

Drugi dan je védel zagrebški domoljub gosta svojega v Maksimir, kake pol ure od mesta. Maksimir se zove hladni gozdič, ki sta ga ranjka zagrebška škofa Maksimilijan Vrhovac in Jurij Haulik izpremenila v najlepši vrt ali „park“, ki bi bil vsakemu vélikemu mestu na čast, pa so torej tudi Zagrebčani ponosni nánj. Sedanji gospodar je ta krasni gaj zanemaril, in takoj zapaziš, da je ni več nekdanje skrbne roke, ki je vedno trebila in čistila to ped zemlje, ter ji vsak čas podelila nov lišp, da je bila zmerom gizdava, kakor mlada nevesta, ki čaka svojega ženina. Danes vidimo samó še lepo vdovo, ki žaluje po ljubljenem moži in jo je minulo vse posvetno veselje; ali lepa je tudi še v žalosti svoji.

Ko od ceste zaviješ v Maksimir, prideš najprej na širok okrogel prostor, ki ga okoli in okoli obkróžajo visoki košati hrasti, a na sredi stoji na kamenitnem stalu sveti Jurij na konji, ki ga je po naročilu kardinala Haulika vlil glasoviti Fernkorn. Od podobe svetega Jurija drži široka vozna cesta skozi hrastičje do nizkega holmca s stolpom ali kioskom, s katerega vidiš ves prednji del Maksimira. Kakor zvezda vrsté se preseki skozi gozd okoli in okoli kioska, a na bujno zelenih tratah vidiš tu kakov ličen paviljon, tam švicarsko hišo, tu gredíco cvetlic,

tam primerno podobo in obelisk z besedami, s katerimi je blagi utemeljitelj lepi vrt prepustil „vsem stanovom“, da se po volji v njem sprehajajo. Ne daleč od kioska vidiš dva ribnjaka in tam, kjer se je gornji nekdanj v šumečem slapu prelival v dolnji, razpel se je lepo iztesan most od ednega bregá na drugi. Ob praznikih je po dolnjem ribnjaku vse živo vesele mladine, ki se v lahkih čolnicah vozi sem ter tja. Nad ribnjakom se je svet nekoliko vzdignil, in na malem griči se ti pokaže skozi zeleno vejevje prekrasna gotska kapelica sv. Jurija z umetno barvanimi okenci, a malo dalje se beli v zagrajenem vrtci letno bivališče zagrebških škofov. Za pristavo je precēj velik ribnjak, od katerega drži skozi hladno goščavo kraj šumljajočega potoka prijetna, dolga steza do na kraj Maksimira. Kmalu od početka pota narajena je čez potok lopa od samih belih brezovih débel; na pol pota je visok paviljon s kamnitno mizo; a na konci stoji na nekoliko vzvišenem svetu prostorna lopa s slamnato streho, od koder se ti odpira prekrasen pogled proti zagrebški gori. Pod seboj vidiš najprej škofov sadni vrt s tako zvano „mirno kolibo“, za njim se vzdiguje čim dalje više gričevje z rodovitnimi vinógradi in prijaznimi vasmí, a zadaj stoji dolga zagrebška gora s svojim 1035 m visokim Slemenom, ki je do vrha porasteno z zelenim bukovjem in kostanjem.

Ko je Slovenec s svojim prijateljem stopil pod to lopo, kar obstrmel je in ni se mogel nagledati prijazne prirode, ki se človeku kar smehlja. Ni se mu tožilo po resnih planinskih velikanih, ki nekako vzvišeno gledajo doli na nas, v tem, ko nas ti krotki hribi kakor dobri prijatelji vabijo k sebi, da bi se ž njimi veselili prelepega stvarjenja. Prijatelj je peljal gosta svojega dalje čez griče in prišla sta v Remete. Tu je bil nekdanj imeniten samostan „Pavlinov“ ali „belih fratrov“, in še danes Zagrebčanje radi hodijo na „božjo pot“ v lepo remetinsko cerkev, ki nam priča o nekdanji slavi tega kraja. Iz Remet sta šla prijatelja čez Mirogoj v Šaversko dolino, ki se začinja v samem Zagrebu, pa se med marljivo obdelanimi góricami previja notri do pod zagrebške gore. V dolini še nista zavila v mesto, ampak pred cerkvico sv. Šavera šla sta skozi gozdič zopet v breg, in na „Cmroku“ se jima je odprl lep razgled na vse platí. Pod bregom se je belil Zagreb; dalje proti jugu in vzhodu se je razprostirala velika ravnica, po kateri kakor srebern pas teče bistra Sava; zahajajoče solnce je razsvetilo Plešivico in sosednje kranjske gore; a na severu se je pokazala zopet zagrebška gora z raznimi svojimi rébri, in prav pod Slemenom so na okroglem hribu razvaline Medvedgrada budile spomine iz davno preteklih časov. Slovenec je dolgo gledal lepo zagrebško okolico in še

le, ko je zašlo solnce, stopal je s svojim prijateljem dalje proti mestu. V „Tuškanci“ je bilo še mnogo mestne gospóde; eni so se sprehajali med prijaznimi nasadi, drugi so počivali v hladnem gaji, a nekateri so se krepili v gostilničnem vrtu. K zadnjim sta prisedla tudi naša znanca in se pogovarjala o svojem denšnjem sprehodu. Hrvat je slovenskemu svojemu tovarišu pravil, kako se Zagrebčani čem dalje bolj zanimajo za lepo svojo okolico, kako se v novjšem času po holmcih in vinógradih množé ukusna letovišča ali vile, in da se je v Zagrebu osnovalo tudi posebno „planinsko društvo“, kakeršnih imajo po sosednih alpinskih deželah že delj časa. —

Ker je „hrvatsko planinsko društvo“ v Zagrebu ravno letos nastopilo svoje ednajsto leto, mislimo, da ne bode odveč, ako tudi mi svojim čitateljem povemo nekoliko o delovanji tega malega društva, ki je dné 15. oktobra 1874. imelo prvo svoje zborovanje. Namen društvu je, da širi poznavanje domače dežele in prirode, zlasti pa da pospešuje potovanje na gore in planine. Da se ta namen doseže, ima odbor: a) napravljati društvene shode in skupna potovanja; b) preskrbovati predavanja in poročila o zanimivih potovanjih; c) izdavat knjižice za popotnike in druge spise o domači zemlji; d) utemeljiti potrebno knjižnico in zbirko zemljevidov o goratih krajih; e) olajšati potovanja, kakor le mogoče, n. p. postavljati stebre s kažipotom, zidati prenočišča na gorah, skrbeti za znižane cene po železnicah i. t. d.; f) po mogočnosti popravljati pota ter izuriti zanesljive vodnike. Udje se ločijo v ustanovnike, ki plačujejo po 25 gold. in v letnike, od katerih zagrebški plačujejo po 2 gld., zunanji pa po 1 gld. na leto. V prvih desetih letih ni bilo število nikdar večje od 300, a navadni dohodki znašali so po 500—600 gld. Pa tudi s temi malimi pripomočki je društvo dovolj stóriló, in ne le udje, ampak tudi ostalo občinstvo, zlasti zagrebško, mora biti zadovoljno z dosedanjimi vspehi. Največ je planinsko društvo storilo, da olajša potovanje na Sleme, na že omenjeni najvišji vrh v zagrebški gori, kajti do pod hriba je od Zagreba samó pol ure hodá, a v 2—3 urah pride tudi nežnejša gospica lahko do vrha. Ker je gozd pod Slemenom lastnina zagrebškega mesta, pomagalo je mestno starejšinstvo planinskemu društvu, kjerkoli je moglo, ter se ni ustrašilo niti denarnih žrtev; a to je šestinskega grofa Kulmerja vzpodbodlo, da je tudi on v svojem delu gore popravil pota po želji planinskega društva. Malo pod vrhom je mestno poglavarstvo sezidalo lepo švicarsko hišo ter je prostor pri tleh določilo svojemu logarju za stanovanje, v prvem nadstropji pa je dve veliki sobi prepustilo planinskemu društvu, ki je preskrbelo vso potrebno opravo za popotnike, med drugim dva in dvajset

postelj, ter potrebno število steklenic, kozarcev, krožnikov, nožev, vilic in žlic, da sprehajalcem ni treba takih stvari nositi iz mesta s seboj. Tudi je planinsko društvo logarja tako založilo, da vsakemu popotniku za silo lahko postreže z jedjo in pijačo. Ob istem času je mestno poglavarstvo podarilo potrebnega lesa, da je planinsko društvo na najvišjem vrhu Slemena postavilo piramido, ki je za nekoliko sežnjev višja od najvišjega drevja, da ti nobena stvar ne moti divnega razgleda. Pod seboj vidiš vso zagrebško goro z vsemi njenimi hribi in griči. Medvedgrad, ki z okroglega svojega, 587 m visokega hribca ponosno gleda v nižavo, zdí se ti, kakor da bi iz kake jame silil ven. Pogled na Posavje ti je že znan, ali obzorje se je zdaj še bolj razširilo. Zadaj na zahodu vidiš kranjske gore, pred njimi samoborske gore s Plešivico (780 m), a pod njimi mestece Samobor in Mokrice; dalje proti jugu pokaže se ti zobati Klek (1181 m), ki ga poznajo tudi kranjske pravljice, a potem zapirajo manjše hrvaške in bosenske gore obzorje od juga in vzhoda do Kalnika (643 m), ki nam kaže vzhodni konec dolge zagrebške gore. Ves nov prizor pa se ti pokaže, če se obrneš proti severu. Tu se je razprostrlo vse Zagorje, ki ga zapirajo zagrebška gora, Ivančica (1060 m) in štajersko gorovje z Donatijem od treh stranij, in je samó proti Savi odprto. Zagorje spada med najlepše hrvaške kraje, a od nikoder se tako lepo ne vidi, kakor ravno s Slemena. Kakor bi se razburjeni morski valovi na Stvarnikovo zapoved izpremenili v trdo zemljo, ravno tako se našim očem kaže gričasti zagorski svet, po katerem se med bujno prirodo nepopisljivo prijazno belijo kmetske vasi in gosposki gradiči. V ti prelepi kotlini živí pošten, delaven in zaveden narod, ki se je v šestnajstem stoletji s slovenskimi svojimi brati vzdignil zoper graščinsko nasilje; tu doli je ilirsko seme pognalo najlepše plodove; in tudi v naših dneh je ta čarobni kraj čvrsta trdnjava hrvaškega naroda. Pa ne le čez vse Zagorje, tudi še dalje vidiš, če ti je vreme ugodno. Najlepši razgled pa ima človek s Slemena lepega pozimskega dné, kajti takrat vidi bistro oko Savinjske planine, kranjski Snežnik, Nanos, Karavanke, Jelovico, Triglav, Koroške planine, Rotenmanske Ture, avstrijski Snežnik, Wechsel in druge visoke gore.

Ni čuda torej, da je hrvatsko planinsko društvo doslé največ storilo, da čem več ljudij privabi na to zanimivo goro, na katero držé zdaj trije razni potje. Da se pa človek ne treba le vrha držati, preskrbelo je planinsko društvo, da si more vsakdo brez napora ogledati razvaline Medvedgrada, a ne daleč od tod je pri bistrem „kraljičinem studenci“ napravilo velik paviljon, v katerem je prostora za cele družine, kar je zlasti ob kaki nevihti potrebno. V tem ko so prej le

mladi ljudje časih šli na goro, čitamo v spominski knjigi na Slemenu že zdaj vsako leto črez pet sto gostov, med katerimi število gospá in gospodičin ne bode mnogo manjše od števila moških. Koliko take šetnje koristijo zdravju in kolikanj povzdigujejo duh in srce človeku, ni treba nikomur poudarjati; zato so planinska društva v vsakem večjem mestu res prav koristna naprava. Toda hrvaško planinsko društvo ni pozabilo niti drugih lepih krajev domovine svoje ter je v teh desetih letih napravilo skupna potovanja na Oštrc in Plešivico, na Belolasico, na Ivančico, na Kalnik, na Rišnjak in na čarobna plitvička jezera. Na vrhu Plešivice je postavilo piramido za razgled, a pod vrhom je dalo napraviti hišico, da morejo popotniki prenočevati. V osemnajstih krajih je imenovalo tudi svoje poverjenike, ki imajo popotnike opozarjati na lepote svojih gorá ter jim svetovati, kako bi najlože na nje prišli. Izdalo je tudi tiskan navod za poverjenike ter hišni red za gorske svoje hiše, a na spomin prve desetletnice svojega obstanka podelilo je svojim udom lično knjižico, v kateri čitamo: letopis društva; životopis prvega predsednika in znanega hrvaškega prirodoslovca dra. J. Schlosser-Klekovskega; nalogo in namen planinskemu društvu; popis Suhega vrha in Paklena; popis društvenega potovanja na plitvička jezera; kaj zanimiv in obširen popis vse zagrebške gore; imenik udov leta 1883.; imenik poverjenikov; pravila hrvaškega planinskega društva in hišni red na Slemenu. Knjižici je dodana podoba hiše na Slemenu, osnovni črtež vseh prostorov v nji, ter mapa zagrebške gore in plitvičkih jezer. Predavanj ni moglo društvo doslé napraviti več, nego edno, in takrat je dr. Pilar govoril o postanku gorá. Osnóv pa ima društvo še več, ali jih do zdaj ni moglo zvršiti. Nadjemo se, da bode v drugem desetletji svoje delovanje še bolj razvilo, zlasti ko bode občinstvo bolje uvidelo njegovo korist in dalo več denarnih pripomočkov.

Pravo junaštvo!

Podoba iz kmetskega življenja.

Spisal Jos. Stritar.

Reza. Ena bo že ura, in še ga ni! Moj Bog, moj Bog! Kdo bi bil kaj takega mislil! Ni še prav leto dnij, kar sva poročena, pa je že ták! Kaj bo pa še! Nikoli bi ne bila verjela, da bo tudi on, kakršni so drugi! Kako se bojim zdaj vsake nedelje! Do enajstih, potem do polunoči, vsak nedeljski večer, in zdaj je pa že ena! In ták dober